

Etika XVII

Ladislav Hejdánek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 30. 3. 1987

◆ private seminar, Czech, origin: 30. 3. 1987

Etika XVII [1987]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 flash – únor 2026]

--- (sezení 17a [nahrávka z CD]_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Pory, a ty jsi se u toho uchichtl, což mi neladí. Poněvadž já si vešpery, ty vešpery nešpory... Já si čtu a v těch nešporách je něco, *Breviarium Ecclesiae Romanae* má nešpory velmi, bych řekl, prokoušený teď. Měl jsi v ruce nešpory teď po druhém vatikánském koncilu?

Hejdánek: On myslí ovšem samozřejmě něco jiného.

Jiný hlas: On myslí nešpory, jak se to dělalo, když ještě běhal. Prostě je to kulturní podnik. Jenom kulturní podnik. Jak se sesednou kanovníci a teď tam začnou hlaholit, a teď ještě k tomu, jo jo, tak rozumím. Já myslel jako obsahově, že se tomu vysmívá prostě.

Hejdánek: Ne, ne, to je... a navíc ještě to není Rádlův brbl, to je citát, ke kterému on dodává právě ten opak.

Jiný hlas: Aha. No počkej, počkej.

Hejdánek: *Pascal* napsal: Jest mnoho lidí, kteří poslouchají kázání, jako když poslouchají nešpory. To je *Pascal* prostě. A Rádl to cituje a dodává: A jsou jiní, kteří píší filosofické spisy, jako když píší kázání. A mimo jiné míří na *Pascala*. Ale hlavně ovšem na Komenského. Ale dělá si srandu tady z *Pascala*.

Jiný hlas: No ale co když já bych teď vzal pochybnost tvé filosofie, která na mě někdy působí, právě tvé filosofické ty deničky a podobně působejí jako kázání. A teď se mi zdá, jestli najednou už nezkaženíš. Ty přece, který píšeš, že filosof leccos musí všechno revidovat a začít úplně znova, tak se mi zdá, že L. H. je už v sobě tak zakotvený, že už to prostě všechno žene lineárně, tedy jdeš přímo dopředu, aniž bys revidoval, jestli náhodou už taky nejsi jako zkamenělina.

Rozumíš, že ty o mýtech nebo o těch svých určitých věcech už úplně šablonovitě všechno prostě meteš z cesty a nevracíš se, jestli přece to už není v tom teologickém myšlení, ve filosofickém myšlení, jestli...

Tohle, hele, jak jsme seděli, jestli už ty hroty tak nejsou setřené mezi subjektem, objektem, mezi objektifikující a tak. Tenkrát ta poznámka, jak jsme tady seděli s přítelem Janem K., kdy Balabán tam najednou řekl, že to už není ta statika, dynamika. Víš, takový ty rozporný věci, který ty meteš, jak to je prostě všechno předmětný a všechno prostě, že se tam neskrývá to nemyšlené v tom myšlení, že má bejt i to nemyšlení a tak.

Že jsou tam ty cenný podněty, že teď už jsou určití teologové určitě v té západní Evropě, kteří právě na to tak poukazují a už hledají ty tvý zdroje, to *ungekünstelte*, který právě už jsou daleko smyslivější jak ty. A ty jsi pořád takovej harcovník, tvrdej harcovník, že tebe vidět nebo se vyfotografovat někdy, to je škoda, že tě nevyfotografovali, když ty stažení, ty mně někdy připadáš jako velký inkvizitor *Torquemada*, tak se jmenoval.

Takže se mi zdá, jestli někdy v té své filosofii už nerazíš tu neústupnou cestu. Totiž kdy jsem si toho všiml, právě při těch zahraničních hostech, když tady seděla ta ženská, ta Angličanka například a tak dále. Ty dáváš otázky, ona poněvadž byla do toho *Maritaina* a do toho Francouze *Gilsona* nebo jak se jmenoval, úplně rozumíš. A ty jsi to rozbombardovával, ona ti oponovala tak, že nastala dvojité křeč právě v té disputaci. Ty když mluvíš s tím zahraničním nějakým hostem, tak tam se mi nezdá, jestli oni neřeknou: „A on ten Hejdánek už je taky takovej samolibej zkamenělec.“ Že máš slovíčky tomu nic nezmění. A to tam ten promotor De Boer z Amsterdamu oznamoval, co hlásáš ty a čím ti dali tenhle habit, to červený triko na záda. Ale jestli budeš moc po tý šedesátce mít ještě v tom vývoj. A nebo jestli se už jenom v křeči... jestli ty nebudeš zkřečovět.

Hejdánek: Jakej vývoj? Jakej vývoj? Když je dosaženo dokonalosti, už přestává jakejkoli vývoj, ne?

Jiný hlas: Ale dokonalosti... ale dokonalosti... To říkal *Aristoteles*.

Hejdánek: No prosím, *Aristoteles* to mohl říkat a já ne.

Jiný hlas: A na tom teď v dnešním tvém výkladu právě dokážu tu tvou křečovitost. Dávej pozor, na čem tě úplně lapím.

Hejdánek: Počkej ještě, než to řekneš. Heleďte, když přijde ženská a nemá páru o problematice, no tak jí

to řeknu jenom, hodím jí to jako psovi kost. Něco jinýho je, když přijde někdo chytrej, kterej o tom ví, no tak pak se o tom můžeme bavit.

Jiný hlas: Jen pro to, jo? Teprve na to reflexe?

Hejdánek: O tom se můžeme bavit vážně. On něco ví. To já sem...

Jiný hlas: No, ale neříkej mi, že ta ženská, která přišla, že představuje tu novou vlnu. To mi teda neříkej. To byl relikt starověku. Počkej, ale taky dělala teologii estetiky, což je prostě úplně *rara avis in terra*, my latiníci říkáme.

Hejdánek: No tak co, mám ji teda brát jemněji?

Jiný hlas: Jistě, ale to je to, že jsi se jako nabrousil. Ona se bránila, ty jsi prostě do ní útočil a vy jste se rozešli. Ona tebe nebrala, ty jsi ji nebral.

Hejdánek: No a co?

Jiný hlas: Tak ona musí vědět, že jsi ji nebral.

Hejdánek: Co bych to vysílal, když ona prostě ještě nepřekročila *Rubikon*? Tak já se s ní nemůžu bavit.

Jiný hlas: Počkej, ona už měla nějaký taky ten... to teď dělá v teologii...

Hejdánek: Ale nepřečetla si nic pořádně. Je to prostě zelenáč, kterej nemá vůbec nic a žije ve středověku nebo kdy. No tak až si něco přečte z nějakých rozumnejch autorů, no tak prosím. Já jí řeknu o *Bretonovi*, ona to jméno neslyšela. No tak to máš těžký, tak s takovejma lidma se nemůžeš bavit. A ještě se ukázalo, že nějaký anglický autory zná a slíbila, že příště něco řekne o *Moltmannovi*, což je člověk teda taky strašně zastaralej, že jo, ale něco zná, něco četl. Tak snad se z něj něco... No, dyť ona přijde ještě znovu, tak budeme pokračovat. Mezitím já ovšem jsem úplně zkamenělej zkamenělec.

Jiný hlas: Jestli nebudeš vystupovat v křech a teď my žáci tvoji, jestli my tě nemáme už teď jako začít pozvolna jako překračovat...

Hejdánek: Překračovat samozřejmě, jistě. Ale pokud jde o to zkamenění, tak byste měli někde sehnat nějaký ty nátěry proti tý erozi toho ovzduší, poněvadž ze mě brzo nic nezбудe.

Jiný hlas: Ne, ne, ne, i tak nebudeš, pozor. Ty se nebudeš tak rozpadávat, to ne. Impregnace je tam, impregnace je tam poměrně silná. Na čem to poukazuju, je na výrazu tvé zbožnosti. Opět to chci uplatnit, zbožnost je u tebe. Já sám samozřejmě, když někdo mluví o pietismu a podobně, tak mě to úplně kamenuje a raní, poněvadž znám ty zbožňstkáře a podobně. Ale odvolávám se na mistra *Heideggera*. A mistr *Heidegger*...

Hejdánek: No to je pohan.

Jiný hlas: Ten mluví, když mluví o novém myšlení... Podívej se ty. Já když si předvedu *Heideggera*, *Das neue Denken*. *Husserla*, *Zum Ende denken*. A teď ještě nějaký *Picht* tam má *überhaupt denken* a *Gorbačov* má nové myšlení. A teď přichází *Heidegger* a říká tam do toho všeho: Jaký bude to nové myšlení? A on tam dává odpověď: „Zbožnost myšlení.“

Nepamatuji si na to, já to čerpám z toho... jak je ta věc, jak jsou ty rozhovory. A někdo se ho tam právě z novinářů dotazuje *Heideggera*, jaký bude to myšlení. A on říká: „Teď bude mlčení tři sta let, aby se to nové myšlení nerozmrhalo.“ A dává mu odpověď, to bude zbožnost myšlení. Nebo tak to nějak definuje. Já to teď přirovnávám blbě. A v čem to je? Myslím, že je to v tom rozhovoru ve *Spiegelu*.

To já čerpám z toho deníku o *Heideggerovi*, který kdysi byl vydán a tohle je nějaký ten... no teď jak to začíná tou věcí tím článkem, jo, jak to tady vyšlo v češtině v takovém... Řeč věcí a tohleto to, jo. Nejdřív to začíná, první je ten článek, jo. Pak je tam různý interview a tak dále a tam právě on, když mluví o tom novém myšlení, tak právě tam používá, na něj jsem si vzpomněl: Ejhle, zbožnost myšlení.

Hejdánek: Ten *Heidegger* to tam jako to samozřejmě možná...

Jiný hlas: No a co co to má bejt? Ty ho máš za křesťana?

Hejdánek: Já ho nemám právě za křesťana, ale zbožnost je přece obecně religiózní pojem, neomezuje se jen na křesťanství. Jistě, zbožnost především kvete teda v pohanství. No a *Heidegger* je novopohan. Co se dovoláváš? Já bych si ho ochránil před sebou.

Zbožnost, podívej se, byla spousta proudů, žáno, které já jsem mohl vysledovat i na konci čtyřicátých let a

v padesátých letech, kde byly prostě ty – nemyslím jenom takové ty orace, ten pietismus, myslím ty adorace před *sanctissimem* a podobně. Viděl jsem u různých klášterních spolků, nejen jezuity, ale kapucíny a františkány. Ti všichni byli na tom afektu zbožnosti a cílení k té osobnosti.

Jiný hlas: No, to je právě to, jak tomu říkají, to je to zajetí, že, babylonské zajetí křesťanství.

Hejdánek: To říkají svědkové Jehovovi. Mně tohle říká babylonské...

Jiný hlas: Tak jo, tak jo. A to jsou jiní zajatci.

Hejdánek: A to jsou jiní zajatci z Babylonu, Russell a Rutherford a tak. Ale přitom, přitom když oni, a možná, že právě bych řekl i ty, jestli nepodléháš tam, kde jako tvrdíš, že ta u tebe zbožnost je vždycky chápána jako pejorativní pojem, tedy...

Jiný hlas: Pejorativní, no, nemá to s křesťanstvím co dělat. Je to prostě obecně náboženská záležitost. Já o tom... jakýpak pejorativní. No prostě je to jako... někdo má fajtanc, tak někdo je nábožensky založenej.

Hejdánek: Ano, ale v té právě, myslím, v té zbožnosti může být založena velká naděje u leckterých lidí, jako jsem seznal, že je tam i obrovské náboje víry. Takže to není ta tvoje laciná zbožnost, kdy ty jsi vždycky říkal v té modlitební strženosti, že ty lidé pindají a kecají a podobně. Zažil jsem tyhle taky. Takže to je právě to mlčení u mě, to *silentium ante faciem Domini* je u mě ta pravá, ta věra *pietas*, jo.

Takže já právě jsem v tom *Heideggerovi* najednou jako rozpoznal, jestli mimo tyhle religiozity, že to jako dává do takového posvátného hájemství to myšlení, že už to nebude... rozumíš, namyslet mystérium jako mystérium, tajemství jako tajemství, že to nebude všechno takovej... hledám proti tobě argumenty. A když takovej Peter Wust říká, nepomůže reflexe, pomůže...

Jiný hlas: Kdo to říká?

Hejdánek: Wust, Peter Wust, jo. Ten říká: „Když se mě zeptáte, co jako může být osvobodivý, žádná reflexe.“ Ale u mě to bude vyslovena, jak o tom říká – neříká to jenom *Gebet*, jo, taková, taková nějaká volitivní to, ještě to pojmenovat nějak jinak. Co působí prostě tu naději, tu jeho víru, a co jako ta zakotvenost, jak ty říkáš, v tom nitru, co k čemu prostě... no, to je tajný.

Takže já tady opět slyšel, a v tom návitu tím *Heideggerem*, *Heideggerem* návitu, proč najednou u *Heideggera* v tom novém myšlení se zjevuje tenhle pojem, ta zbožnost myšlení.

Jiný hlas: No protože je pohan, vždyť to říkám, no. A to je všechno tedy pohanský a tudíž největší myslitel tohoto století je novopohan. No neopaganismus. Je neopaganista.

Hejdánek: No jistě, no taky pro něj nedržím a koukám se přiučit u něj velmi opatrně, abych se neumazal.

Jiný hlas: Dobře, aby ses neumazal. Ale stejně se ušpiníš, vždycky.

Hejdánek: Ale běž, ale ty jsi špinavec taky. Nemůžeš přece...

Jiný hlas: To je něco jinýho, to je moje špína, a nebudu se matlat cizí špínou.

Hejdánek: Ale zabředáš, zabředáš i do těch bažin předmětně, k něčemu...

Jiný hlas: To jsou povídačky. To může říct každý, víš.

Hejdánek: Já ti to prokážu. Až mi bude šedesát, tak ti to prokážu bez brýlí v Horním Horníku. No tak počkej. A ještě jsem moment, ještě jednu poznámku, abych se... *Heidegger* má smysl pro to, že je potřeba v určitém momentu umlknout. Jo, to je důležitý. Že to kombinuje s tím svým neopaganismem, no tak to musíme odpreparovat pak, že. To není nikde řečeno, že musíme polykat celé filosofie. Já totiž jsem u něj seznal, že má *reductio ad mysterium* najednou.

Jiný hlas: Jenže on neví, co to je, on si plete mystérium s nejasností. No jo, s *Ungeheimnis*. To je potom každá konfuze by byl výdobytek filosofie. No to je, kam to přijdem, že. A nějaký Wust, když bude říkat, že od reflexe nic nečekat, no tak dobře, no tak nějaký Wust to říká, tak je vůl, no. To je jednoduchý. Co jinýho než reflexe? To se vrátíme do starýho mýtu, jo, prostě jenom iniciace a hotovo.

Hejdánek: Věřím, že v tom máš určité výčnělky, které tedy směřují k pravému. Ale teď nevím, jak jsme minule rozlišili to *Richtigkeit*, to správné a to pravdivé, jestli taky ty někdy neubíháš mimo právě...

Jiný hlas: No dobře, no tak tuto otázku si klad', ale nám říkej odpověď. Řekni ty, kde, jaká a tak dále.

Hejdánek: Já dělám projekci, já ti dělám projekci, pozor, teď toto je projekce. Přestože to je projekce, to taky můžeš říct u každýho, že. No prostě *Heidegger*, no, ale jestli on náhodou někdy se taky nemýlí. No to

můžeš říct pokaždý a nemusíš vůbec ani číst jediné slovo od *Heideggera*. Musíš říct kde. Na to, ty takový otázky si klad sám, ale jakou to má smysl to klást?

Jiný hlas: Já myslel, že tenhle ten deník znáš a že na mě okamžitě navážeš s tím deníkem, který byl tady vydán od fenomenologů českých, asi před těma, to ještě tady byli v Německu v záloze, před dvaceti lety.

Hejdánek: No tak to pokud vím, no tak to je rozhovor se *Spieglem*, ne?

Jiný hlas: To si pamatuješ vydání od... zbožnost, jmenuje se to *Žádný nový bůh nám nemůže pomoci*.

Hejdánek: Ale kdepak ne, on tam naopak říká, a v tomto srabu nám může pomoci leda nějaký nový bůh.

Jo, jo, a já se odvolávám, že už tohleto evidentně je pohanská formulace přece. To nemá s křesťanstvím... „nějaký“, neví ještě jaký, „nový bůh“. No, sice on tady může plagovat trošičku apoštola Pavla na Areopágu, ale nicméně tam apoštol Pavel teda jenom to udělal, poněvadž chtěl k Řekům řecky, že. Ale když to řekne *Heidegger*, „nějaký nový bůh“, no tak teda to kde to jsme?

Ale já to pak vrátím do „nové myšlení“ a odvolávám se na toho *Heideggera* právě v tom novém myšlení. Ta citace je s tím spojená, teď musím vyhledat někde ty originály a tak dále, ale to mám jako u sebe, abych předvedl, jak je to přeložené, česky přeložené, a že se tam tenhle pojem vyskytuje. Proto najednou jsem jako... já bohužel to tady mám zas v písku, takže nemůžu skočit, přinést a hned vám to odprezentovat.

Tak přátelé, další, další, máme dneska sezení do půlnoci, tak to musíme bombardovat ještě. Víte, co máme Komenského, Rádlu... Teď toho Rádlu ještě sepíšu, ale to si zase nechám chvíli čas. Teď jsem se chtěl zeptat tady kolegy, ten argument proti Platonovi, když bylo citováno z evangelia, že jen ten, kdo ztratí duši, že to je jako zakotvený v evangeliu. Ale to je prostě pouze polovička pravdy. Vždyť tam se říká: „Kdo ji zachová, ten ji ztratí.“ Ale zase na druhé straně se říká: „Kdo ji ztratí, ten ji nalezne.“ To znamená, že se tam ta duše nevytrácí, že jo.

Jiný hlas: No jistě, nevytrácí. Jenomže ve chvíli, kdy o ni pečujeme, tak ji ztratíme o to jde. To je argument proti té péči. Prostě zachovat duši může jenom ten, kdo ji obětuje, a ne kdo o ni pečuje.

Hejdánek: Ano, kdo ji dá za toho druhého.

Jiný hlas: Že? To je argument. Samozřejmě jsou tam obě tyhle věci, ale to se vyčítá té protestantské církvi, ty jaksí teď pečují o ty své dušičky a tak dále. Ale on, jak jsi říkal, že to bylo za tvých mladých časů, co foukat si na dušičky nebo...

Hejdánek: Jo, foukali jsme, říkali jsme foukat si na duši.

Jiný hlas: Tak to se u nás v katolické neříkalo, nadejchat si na dušičky... nadejcháno bylo, kdepak, kdepak. Ani 1. listopadu, to bylo v šedesátých, druhého, to jsou dušičky. Takže vy byste si dejchali na dušičky? Vy víte, že je máte věčný, tak co, jakápak péče...

Hejdánek: *Aeternum vale, aeternum*.

Jiný hlas: Prosím tě, kam s tím dneska chtěl dotáhnout, jestli nemám rozkostřené myšlení dneska. Dneska jsi chtěl právě poukázat právě v té etice, v tom mravním apelu, od... poukazuje, jak vypadá situace UNESCO, Římského klubu a tak, Rádl, jak na to... Ale kdesi měl svoje, svoje vlastní tady jakosi dokázal, že tedy Patočka se mýlí a... já tady mám něco u Patočky ještě dalšího... Jo, já jsem si poznamenal, že i ty jsi měl už několik omylů historických. Jo, to je velmi dobrý. Já kdesi jsem si to hned tady zlomyslně poznamenal, že totiž ty jsi tam komentoval, že nebyl vůdce právě *filosofie*, to se ještě mluvilo o Komenském. To říkal myslím Rádl, jo? Nebyl vůdce právě *filosofie*, nebo tak někde jsi to tam dohnal. Ano, Rádl komentuje Komenského a teď přitom, jak ho žene prostě, že to, tak já jsem právě si udělal otazník, že by spíš mělo být mluveno o teologii, že si fušoval do něčeho Komenský přes tu Bibli a tak dále, tak byl jistě teolog, ale tam bylo poznamenané, nebyl vůdce, nemýlím-li se, ty jsi taky spisovatel jako já, právě *filosofie*. A já jsem si tady hned zlomyslně poznamenal, L. H., kdy ty jako *filosof* jsi před takovými deseti lety psal, že v té Chartě půjdou žně a další a že se tam budou nasazovat další lidi, myslím jako v tom vůdcovství a v té... a tady jsem si vždycky...

Hejdánek: Kdy jsem něco takového psal?

Jiný hlas: Tys to psal!

Hejdánek: Kde?

Jiný hlas: Ale psal jsi to do *Svědectví*, úplně tak, člověče, tak jsi to psal jako propagátor za 2,50, jo. Já ti to samozřejmě tohle můžu sehnat, poněvadž jsem si to hned vypsal. To je už osm devět let stará věc, kdy ty jsi vydal nějaký manifest, buď jsi to psal v těch svých *Listech přátelům*, víš. Ano, to bude asi nejspíš ten...

Hejdánek: Tys to četl, ale tys to... to, co tam říkáš, to je nesmyslný úplně.

Jiný hlas: Počkej, počkej, žádnéj nesmysl. Jestliže Rádl napadá Komenského, Vlasák, Tomáš může napadat tebe... může, ale co, v čem? Ano, v čem. Napadávat tvá tvrzení, že v této společnosti se najdou lidi neohrožený, kteří budou vystavovat těla a duše své prostě za bližní své, že se budou prostě...

Hejdánek: Takovouhle formulaci tam nikde nenajdeš.

Jiný hlas: Ale to ti najdu! To ti najdu a já jsem si to dělal vždycky tenkrát, teď tohle je v improvizaci, ale já jsem si to vždycky dával do velkého otazníku a tady jsem si říkal: falešný prorok, *propheta falsus*,

Hejdánek, *Hejdankensis*. To jsem si tam už poznamenal před osmi lety.

Hejdánek: To najdi. Nemá cenu se o tom... já se k tomu neznám vůbec, co tady říkáš.

Jiný hlas: Tak dobrý, to musím já najít, poněvadž tohle se mi právě okamžitě teď proleto, ta moje reflexe. Připadá vám někomu něco takového z toho, že by něco takového... Patočku, jo, že jo? Ale tenkrát, když komentoval, jak prostě jsou lidi zeslabení, a tak najednou udělal takovej hurá marš, takovou vizi najednou futurologickou, jak v této společnosti prostě, že jsou různí odpadlíci, je pravda, ale bude – a teď tam píše, já teď abych to úplně nepřeletěl – jaká Charta se zjeví těch nových spolupracovníků, těch nových nasazujících pro to...

Hejdánek: To jo, ale pak to nemělo ten charakter, že by se o tom hovořilo jako o nějakých perspektivách křesťanských nebo já nevím jakých.

Jiný hlas: Chartistických třeba.

Hejdánek: No tak, ale jaképak prorok pak? Tak co, kam to pleteš? A nebo když šlo o Chartu, no tak samozřejmě perspektivu já vidím jakousi... odedávna jsem říkal, že Charta nemá velkej význam v současnosti, ale že by mohla mít velkej význam v budoucnosti.

Jiný hlas: No, jestli nemyslíš sto let nebo kolik, aby se toho moje generace dočkala. Já jsem právě tam neviděl tu moji generaci, víš. Pět let pod tebou nebo necelých pět let.

Hejdánek: Já to teď nemůžu zařídit rychlejc.

Jiný hlas: To je dobře, to je dobře, i ty svědkové mi to můžou zařídit, že se něčeho dočkám. Ten Armagedon už mě hrozí, on vypukne po prezidentskéjch... já nejsem sic ten...

Hejdánek: To je cvok, co? Tak víte o co jde, jo? Ten Armagedon... jak to bude... citoval Reagan.

Neuvěřitelný. Tohle jsou lidi, který vedou svět ke katastrofě... no dobrá, tak pokračuj.

Jiný hlas: No, pak ještě bych pokračoval, že v každé jako za každou z té spirituality se odehrává ta věc. Ty budeš vědět, že za půl dne umřeš, co budeš dělat, mnichu? Budu dělat normální svůj program. Jdu do zahrady pracovat, *ora et labora*, jdu do své cely *ora et labora*. Takže nic mě nerozmíří, naprosto žádná panika, žádné pánbíčkáření. Budu mít ten program. To jaksi použil argument Luthera a podobně. Tito lidé, to je prostě psal mi *memento vivere* a *memento mori* nad každými branami klášteru. Takže jsi nic neobjevil, když jsi tady chtěl dnes poukázat i na tom Lutherovi, že prostě by zůstal...

Hejdánek: Já jsem to, člověče, nedoporučil, já jsem to nakonec přece shodil.

Jiný hlas: Tys to shodil? Tak to jsem oslechl.

Hejdánek: No počkej, tys to oslechl... že to je jako pro duševní hygienu slabších jedinců, to je dobrý, ale že se tímhle nic nevyřeší, jsem řekl. To si snad pamatuješ, ne?

Jiný hlas: Ale podívej se, ono... to jo, to si pamatuju.

Hejdánek: Jo, to je pro takový ty slabší ty umělce, malíře jako Michelangelo nebo Havla, ty dramatiky, oni to takový jemný mají, tu tenkou kůži, reagují na všechno hned, takže pro ně ta duševní hygiena... ale pro nás tlustokožce tohleto je zbytečná rada.

Jiný hlas: Moje otázka, my jsme už v letech, že jo... kdyby opravdu ta hora *ruit* se ruinovala, kdyby, tak ty jako tlustokožec, ty jako nepodlehneš žádné panice tedy *anteportam inferni* nebo *ante portam* – to

druhý, já si to přeložím, *et caeli*, proč to neříct česky.

Hejdánek: Jaký panice? Proč panice? Jako co mně pomůže panika?

Jiný hlas: Výborně, ale spousta takovýchhle jako údajně statečných lidí zmíralo ve strašné panice, jejich škleb byl strašný, já jsem viděl aspoň dva škleby taky, jo. Když už se tenhle kolega taky ptal, že čtyři lidi mu umírali v náručí taky, tak jsem taky měl možnost právěže rozbalit, jo, jak se říká.

Hejdánek: Vy narážíte na mě, jako kdyby...

Jiný hlas: No ne, vy to slyšíte, vy jste byl jedinej snad auditor, ne, tam taky, že jsi měl *aures audienti*, jo. Takže jsme si i filosoficky, i kdybychom byli zakotveni ve víře a podobně, že nespanikaříme *ante finem*?

Hejdánek: To já jsem neříkal, já jsem říkal před branama pekelnýma a nebeskýma.

Jiný hlas: Dobře, tak *ante finem*, převádím to před koncem tedy svého zmírání.

Hejdánek: No tak to je otázka biologická, copak já vím, co budu dělat?

Jiný hlas: Počkej, ale jako biologická? Ono to není jen o biologické. Tam přece ta psýché pořád ještě intervenuje.

Hejdánek: Intervenuje, no, ale už je slaboučká. V takovém případě už je člověk úplně dementní.

Jiný hlas: Ne, když to půjde, když to půjde přes nějaký *iktus*, o tomhle mluvmě, to nebudeme my. Ale když to půjde přes něco jinýho, kdy ten *Verstand* nebo *Vernunft* půjde furt fázovaně, tak jestli člověk přece nepodlehne.

Hejdánek: Já nevím který, to záleží na tom...

Jiný hlas: No dobře, ptám se konkrétně.

Hejdánek: Ti lidé jsou různí a sebe přece nikdo... Hérakleitos říkal, že hledal jsem sebe samého, no ale neříkal, že našel. No tak uvidíme. Já jsem taky nevěděl, jak se budu chovat v kriminále, no teď už to vím. A jak se budu chovat před smrtí, to nevím, ale budu to vědět posléze, pokud to ještě zpozoruju.

Jiný hlas: Že nám jde o to čtvrté: *Veritas*. Souhlasí, že *Veritas vincit*, *Veritas* může *regnat*, ale *Veritas* také *servit*, jo? Souhlasí to s tvou koncepcí, nebo ne? Že je tam ještě ta služba pravdy.

Hejdánek: To je mně služba pravdě.

Jiný hlas: Tak jenom *imperat*, jo? *Veritas vincit, regnat*...

Hejdánek: Nevím, *imperat* se mně nelíbí, protože to je příliš takovej vojenskej termín a císařskej.

Jiný hlas: Jako *Imperium Romanum*, jo, jasný, to je zavádějící. Takže ty bys to taky, ty bys nedal, že ta prostě *Veritas* by mohla jít i sloužit? Nýbrž že člověk *homo servit ante faciem veritatis*.

Hejdánek: Nemůže sloužit, protože jsou služby dobré a špatné a pravda je normou. Pravda je nad tím. Nemůže být o třídu najednou níž. No taky k čemu by sloužila pravda? Pravda je pravda. Díky tomu právě vítězí.

Jiný hlas: Dobře, ale pravda se sklání i k *heu me miserum*, když řeknu *heu me miserum*, tak ta pravda jde ke mně.

Hejdánek: To je pravda, ale to neslouží.

Jiný hlas: Tak co činí? Jenom mi to vyjádři nějak metaforou nebo něčím.

Hejdánek: To je milost. Milost přece není služba.

Jiný hlas: To je ta grácie, jo, rozumím, jo, tak to je ona. Že to používáš jako ten moment grácie, ten vztah. No tak přátelé, rozvíňte se, máme do půlnoci, dneska jedu tady do půlnoci, pozor, dneska jsem štamgast tady. Ty možná... Počkejte, ještě máme tam jedno šampaňské, to musíme ještě si do toho dát trošku do té filosofie. Nejenom šampaňské, tam máte ještě různé jiné flanděry. No ale to už by bylo odrychtování. Zas byste nám dali potom no. Abychom si to ještě na to pivo, na ty dvanáctky třískat. Ale přátelé, tady ještě musíme něco přece udělat, nějaký výkon, filosofický výkon. Já jsem se chtěl ještě zeptat tady kolegy, prosím tě, kabalisticky aby ses ptal nějakou kabalou. Jestli se můžu vrátit ještě k tomu času, mně to tak pomalinku dochází, jestli tomu dobře rozumím, takže tedy existuje pouze přítomná minulost – to musím taky zdůraznit – existuje tedy pouze přítomná minulost, přítomná přítomnost a přítomná budoucnost. Přesto říkáte, že ten...

Hejdánek: A ještě to „existuje“ není přesné slovo, ale budiž.

Jiný hlas: Dobře. Přesto říkáte, že v té evropské... v tom předáváníí té jisté minulosti existuje jediná věc, a to je to slovo víra a naděje, ale přitom sám zdůrazňujete, že ta životní orientace, vůbec i ta naděje, je zaměřená do budoucnosti. A teď jde o tenhle moment, jestli já tomu nějak můžu rozumět. To znamená, domnívám se, že jak můžeme rozlišit budoucnost nebo co... Jak můžeme rozlišit, že třeba *distinguo* – to je velmi důležitý slovo *distinguo* pro ty antický filosofy – že tedy přítomnost minulé je vůbec minulostí a není třeba přítomností budoucnosti? Nevidím prostě nějakou hranici, která by to nebo nějaký kritérium, který by to určovalo. Na základě čeho je co ta přítomná minulost a co je ta přítomná budoucnost? Protože na jednu stranu se hovoří o tom, co nám předávají z té evropské minulosti, ale na druhou stranu se říká, že to je vlastně něco, co je orientovaný do budoucnosti. Takže vlastně já tady musím konstatovat dvojí pojetí jakési, nebo jakoby dvojí část. A teď tomu nerozumím, jak jedno můžu odlišit od druhého. Jednak se mluví o minulosti, že to přichází z naší minulosti, to znamená, já to jakožto minulé musím oživovat. Ovšem sám říkáte, že to, co přichází z minulosti, vlastně není – já nevím, jak to říct – vy říkáte, že to je vlastně ta naděje, a o tom neustále hovoříte, že to je vlastně něco zaměřeného do budoucnosti. Takže tam se mi to zdá trochu aspoň pro mě nejasný. Jednak jak mám chápat něco, co přichází z minula, a ono to je vlastně budoucí.

Hejdánek: Z minula to nepřichází, z minula přichází to minulé.

Jiný hlas: No tak tomu nerozumím. Jestli můžu rozumět, já se k minulosti můžu vztáhnout jedinečně tím, když ji v přítomnosti začnu nějakým způsobem konstituovat jakožto minulé. Ovšem teď je problém, jak můžeme rozlišit, že tam do této konstituce, nebo takové té rekonstrukce toho minulého už přímo nezasahuje něco budoucího? Jak to teda rozlíšíme? Nebo neříkám výslovně budoucího, ale něco třeba nepředmětneho.

Hejdánek: Já nevím, jestli budete spokojen, nicméně tady je potřeba celou tu strukturu rozkrýt, že, a já nevím, jestli, možná že lepší by bylo, kdyby to někdo udělal z vás, protože jsme o tom už...

Jiný hlas: Já jednou větou: Komenský je z minulosti, Hejdánek je z budoucnosti, ty tomu nerozumíš, Komenský, že? Retinence je podržení zanikajícího... retence, podržení zanikajícího. No tak Hejdánek, no jasně. Rozkryl jsem tě.

Hejdánek: Podívejte se, minulost není žádná. Co odejde do minulosti, tak není. To znamená, to je všecko... minulost je to, čemu my říkáme minulost, to je to, co my vytváříme. Protože lidská přítomnost je víc než u jiných bytostí široká, rozlehlá. Rozlehlá je tím, že člověk vybudovává tu rozlehlost do budoucnosti a do minulosti. Do své minulosti a do své budoucnosti. Ale když vy chcete navazovat na minulost, tak to můžete udělat jedinečně přes budoucnost. Protože není žádný přístup k minulosti než skrze budoucnost.

Třeba, když se chcete vztáhnout k Platonovi, tak jste odkázaný jednak – vy jste teď. Jste odkázaný na to, že máte teď tady nějaké texty Platonovy. Vy se nemůžete vztáhnout k Platonovi skoro dva a půl tisíce let zpátky, dokud vy nejste teď a nemáte tady nějaké zbytky, nějaké reliktů teď. A vy z těch reliktů začnete budovat Platona před dvěma tisíci třemi sty nebo čtyřmi sty lety. Jinak to není možné.

Jiný hlas: A tou budoucností vy myslíte vlastně ten okamžik, o kterém hovoříte jako o extázi? Nebo...

Hejdánek: Ne, to je něco jiného. Budoucnost je tady bez ohledu na to, jestli extáze je nebo není, že. Každý mravenec má budoucnost, i když o tom neví. Prostě a dobře, to je pouhá *transience*, to je ten první rozměr, ten první pohyb, že žádný okamžik nezůstává, nýbrž padá do minulosti, to znamená do nicoty, a že život znamená udělat vždycky další a další krok do budoucnosti. A to platí stejně pro mravence jako pro lidi.

U lidí specialita je v tom, že – ono u mravenců je to tak trochu taky, ale jinak a bez vědomí a tak dále – že vy jste schopni v rámci toho svého, té *transience*, toho svého postupu do budoucnosti, jste schopni vybudovat svůj vztah k minulosti. Samozřejmě jste schopni vybudovat tu minulost a pak se k ní vztáhnout. Prostě nemůžete jinak navázat na Platona, než že máte před sebou knihu a teď díky tomu, že vy máte svou budoucnost, to jest že máte příští vteřiny, minuty, hodiny, dny, tak můžete začít číst Platona. Jinak se k němu nedostanete než přes tuto budoucnost. Vy to musíte dělat, když se rozhodnete

vztáhnout k Platonovi, tak musíte využít své budoucnosti, hodin a dnů k tomu, abyste četl Platona. Jinak se k němu nedostanete. Čili veškerá minulost je něco, co musíte rekonstruovat a vztáhnout se k tomu ve své budoucnosti. Jo?

Čili to je ten základní vztah mezi budoucností a minulostí. Minulost není žádná. Vy ji musíte prostě znovu vystavět. Z té minulosti jsou tady nějaké relikty. Z těch reliktnů musíte – stejně jako když paleontolog najde nějakou kost, že, čelist nebo co, tak on různými triky, které má naučené, v tom spočívá ta jeho věda, je schopen říct, jestli podle čelisti třeba nebo podle tvaru kosti, jestli to bylo zvíře takové či onaké, známé či neznámé, jestli chodilo vzpřímeně nebo nechodilo vzpřímeně a tak dále. A to všechno rekonstruuje z té kosti. Ta kost je jediný reliktn minulosti, ta minulost už je dávno v čudu. A vy to musíte všechno rekonstruovat. Čili takhle to je: vždycky vztah k minulosti je vztah k tomu, co nejdřív musíte rekonstruovat tím svým vztahem.

Jiný hlas: Jak překládáš to rekonstruovat, aby mně to bylo úplně jasné? *Constituere...*

Hejdánek: Ustavit, znovu ustavit. Znovu ustavit. Prosím tě, tak je ti to teď jasné? Je to totiž fantastický. No, je to sice fantastický poměrně.

No a teď ta vaše otázka byla, že nevíte, jak něco, co přichází z minulosti, mě může... je to právě naopak, jo? Čili ten základní můj vztah je k budoucnosti. Poněvadž budoucnost je jediná realita, se kterou můžu počítat. Přítomnost utíká. To je teď a už to není. Jakmile jsem dořekl teď, tak to teď už je dávno v čudu a už není a já už ho nikdy nechytnu. Čili jediná realita, se kterou můžu počítat, je, že za chvíli bude ještě další teď a další teď a tak dále. A dneska večer bude noc a po noci bude druhý den zas a tak dál. To je jediná realita, na kterou se můžu spolehnout. Přítomnost je nespolehlivá, poněvadž utíká, a minulost není.

Jiný hlas: Jestli bych se mohl dotknout té budoucnosti... Poslední slova někoho, třeba říká: „Já už odcházím.“ A jde mi o tento moment u toho umírajícího. Může být ještě jiný vztah než vztah k budoucnosti? Jako teď samozřejmě jde o to, jak to minimalizovat vzhledem k tomu, co on je ještě jakožto člověk, kdy teda ještě umírá. Když ještě někdo umírá, to ještě neznamená, že je smrt, že jo. Ale mně by šlo o to, že vy říkáte: základní vztah člověka je pouze k budoucnosti. Já bych spíš chápal, nebo co se proti tomu dá namítnout, že jsem chápal, že spíš základní vztah by měl být třeba konkrétně v určitém takovém existenciálním okamžiku spíš k tomu nepředmětnému a ne k budoucnosti.

Hejdánek: To je ono! No, to je otázka, jak ono. Co je podle vás teda budoucnost? To je to, co není zpředmětňené.

Jiný hlas: No, *cadaver* jako mrtvola je minulost.

Hejdánek: To je reliktn minulosti, tak jak už jsem řekl. *Cadaver* ve skutečnosti je přítomnost, jo? Ta rozkládající se. Ta rozkládající se, ano. Dobře řečeno. Takže ty tu budoucnost nazíráš jako nepředmětňenost.

Jiný hlas: No, tak aspoň jsem se domníval, že...

Tady je nepředmětňené myšlení, kolego, tady nenastupuješ něco vadného, Patočkovy, falešného, malešného.

To jsou sopatočky.

Já to skutečně teda nevím, že se přestalo upalovat, nevím, jestli to nebyla chyba.

A zase až to pošleme Němcům, ty nebudou mít chleba, nebudou mít nic.

Tady jde o to, že aspoň u mě vždycky ta budoucnost zavádí něco, že bude. To už je něco, podle mě, co jaksí...

Hejdánek: Jenže nevíte co.

Jiný hlas: Je s nadějí a vírou.

Hejdánek: Ještě to není. Pokud to víte, tak to vlastně není správná budoucnost. To už se... když se to dá odhadnout, tak to už jsou jenom nějaké následky, následky přítomnosti.

Jiný hlas: Tady jde o to, jestli se tam nezanáší spousta něčeho, aspoň já... Jak vůbec o té nepředmětňenosti vyjadřovat se takovýmhle způsobem časově. Jako člověk může vzhledem k tomu, že prožívá dobu, kdy se mění, vyvíjí, poznává, co jde, a tuší možná k ještě nějaké změně, ale já jsem se domníval, že právě...

--- (sezení 17b [nahrávka z CD]_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Teď pod tím bude. A chápal, že teda ta předmětnost je, trochu řečeno, extrémně radikálně něco jiného, než co bylo, je a bude.

Hejdánek: To jo, to je to, co bude, ale ne všechno, co bude, ne cokoli, co bude. To je to, co má být. A to, co má být, to bude, jenomže ten rozsah není stejný. To, co bude, je jenom vždycky kousek toho, co má být. Napiš si tam latinsky *totaliter aliter*, my latiníci říkáme, úplně, úplně jinak. Souhlasíš s tím? *Totaliter aliter*?

Jiný hlas: To znamená, že u vás ta budoucnost nemá nečasový charakter?

Hejdánek: Není právě nečasového charakteru. U vás je nepředmětnost nečasového charakteru, a to já odmítám. Nepředmětnost není nečasového charakteru. Prostě čas vůbec tryská z nepředmětnosti. Ta nepředmětnost je ryzí nepředmětnost, je ta studnice, ze které teče čas. To znamená, a odkud teče čas? Z budoucnosti přes přítomnost do minulosti. To znamená, že ryzí nepředmětnost je to, čemu Rahner říkal absolutní budoucnost. Absolutní budoucnost. A pak to odvolal, slavnostně.

To jsem musel teď jednomu komunistovi napsat, to bylo jedinečné. Přišel ke mně a říkal: „Jak bysme to napsali?“ Tak jsem tam napsal: „S nadějí, že existuje absolutní budoucnost.“ A ještě tam, on to tam zakomponoval, ale absolutní budoucnost jsem tam skryl a komunisti se uklonili, napsali to a v *Žaltáři* tam bylo: „I kdybych šel údolím smrti, nebudu se bát.“ A té absolutní budoucnosti se divili. No blbě jsem to samozřejmě zvolil, ale tu absolutní rahnerovskou budoucnost jsem tam zakotvil.

Jiný hlas: Podobně jako náš kuchařský odvolal své celoživotní dílo, tak Rahner odvolal absolutní budoucnost? To mě zarmoutilo.

Jiný hlas: Fakt to odvolal? Jako že by mu to generál jezuitů řekl?

Hejdánek: To já nevím, jak to vzniklo, ale prostě řekl, že to nebylo šťastné a že se toho nemá používat. A už se k tomu nevracel.

Jiný hlas: A už se k tomu nevracel. A teď jako na sklonku té osmdesátky? On taky myslím skončil v osmdesáti. Odvolal to poměrně dost asi pět let potom, co to napsal. Už koncem šedesátých let.

Hejdánek: Já jsem teď prohlédl, jak jsi teď vykládal ty vztahy, tak to by řekl, že to má náboj. A tys to ještě nepochopil, nebo ještě budeme bádát na tom, s tím Chovcem ještě si uděláme rozhovor.

Jiný hlas: Tak přátelé, abysme finišovali, ještě si otevřeme jednu lahvinku, nakrvinkujeme červené vínečko a zazpíváme oslavenci potichu: „Vínečko rudé“.

Hejdánek: Potichu, ale pánové, to radši ne. Radši si to pomyslíme. Radši si to pomysleme.

Jiný hlas: Počkejte, ty partaje ve vedlejším vchodě, prosím tě, já mezi Cikánama... tady nebyli Cikáni, vypadá jako slušnej dům.

Jiný hlas: Právě proto je tam hustá společnost, početná rodina. Na Císařové je jedinečný dům.

Jiný hlas: A jsi-li šedesátník, tak už můžeš jezdit tramvají zadarmo.

Hejdánek: Mně je teď sedmdesát.

Jiný hlas: To je až moc, moc sedmdesát.

Jiný hlas: Já budu mít permanentku na dráze. To by měli narvaný tramvaje, kolik je lidí od šedesáti.

Jiný hlas: A u nás v šedesáti *Schnellzug*, jezdíš *Schnellzugem*, pane, gratis. To bude jedinečné.

Hejdánek: Jseš dopravák. *Schnellzugem* gratis. Teď začnou mazat ty kolejnice, ty veksle trochu.

Jiný hlas: Pánové, máte tedy žhavé otázky, s čím nesouhlasíte hlavně? Tady dívka, ty se tady díváš přísně jako Pugety, tak se střetni s mistrem. Pugeti se mu dívala nějak neslyšně. Hele, oni tě na pivo tak pomlouvají, já jsem s nima nikdy nepil, ale říkají o tobě: „Hejdánek je lacinej.“ Tak to vyslov, kdy byl dneska lacinej, rychle to zalistujeme, kde byl lacinej? Vždyť si to tam komentujete všechno a to chci slyšet trochu.

Jiný hlas: Ono u Hejdánka je to jinak. Hejdánek nechodí do pivnic, tak se nedozví o sobě pravdu. Ubohý český filosof.

Jiný hlas: Klíma chodil do pivnic a zase tam nikdo mu nechodil nadávat.

Hejdánek: Klíma, no právě, do Cholupic... když prchal do těch Cholupic, no to jsou boby, to je jedinečné.

Ted' se ten Klíma prodává za čtyři sta, pět set korun na burze. To je strašný, co za to ti chlapi chtějí.

Jiný hlas: Ty prosím tě, znáš tu Klímovu filosofii? Já jsem četl jenom, co v *Tváři* bylo, ten antropický dejme tomu.

Hejdánek: Já jsem od Jiřího Webra dostal tři věci kdysi dávno a tak jsem to četl, prostě je to hrůza. Je to hrozný, je to jako moderní hudba.

Jiný hlas: Aby se tě zas nepohoršil Honza.

Hejdánek: Taková aleatorická nebo něco takového. Občas se tam najde zajímavá věta, ovšem je to perla mezi hnojem. Já se o tom nechci vyjadřovat nějak zvlášť, protože...

Jiný hlas: A proč ho v *Tváři* tak glorifikovali?

Hejdánek: Tam ožrali. Tam prostě vždycky se vyvinula taková nějaká vlna zdola a najednou jim byl světcem nebo byl prostě tím mágem nejvyšším. Tak to tam bylo.

Jiný hlas: Zeptej se na to Bendy, Benda napsal disertaci o Klímovi.

Jiný hlas: Jo tak to si udělám poznámku, Benda o Klímovi.

Hejdánek: Janouchovi to k chuti nepřišlo a Patočka dělal, jakože na tom něco je. Patočka... kluci taky z něj chtěli vylomit něco o Klímovi, on něco málo napsal, nějakou drobnost napsal, ale nic moc. Že jsou lidé, kterým se to líbí, nebo kteří to citují, to jsou stejní obdivovatelé Švejka. Umějí Haška takřka nazpaměť citovat, kde co a tak dál. To ještě neznamená, že je to velká literatura. Jenomže to oslovuje. Tak ten Klíma asi taky oslovuje. Mě moc ne. Trochu tu a tam něco tam najdu, ale prostě já jsem takovej suchopár proti tomu. Mně to neoslovuje.

Jiný hlas: Já ty některé teze nacházím jako velmi deviantní, nejen v té práci a tak dál.

Hejdánek: Ono je to inspirovaný zčásti Nietzsche, takže tam, kde provokuje, tak hlavně používá toho Nietzscheho. On ani sám to... to už ho kritizuju, sám ani nedovede pořádně provokovat, vždycky si musí pomoci někým. Ať to někdo předvede, co z toho je. Nejde o to to interpretovat. Ale co je z toho? Ať z toho někdo něco udělá. On hlavně chlastal, takže to nepsal. Tak ať to někdo udělá, nechá se inspirovat a pak něco z toho udělá. To se musí vlézt do té žumpy trochu, k tomu klevetnému. Ale to nic neznamená, že mě to neoslovuje, neznamená, že na tom něco není. To já jsem ochoten přiznat. Nicméně mě to neoslovuje, a tudíž nemůžu o tom nic pozitivního říct.

Jiný hlas: No a jaké jsou, prosím tě, tvé filosofie, jaké má premisy, tedy *previsy*... k čemu ty se tedy hodláš napříť? Takhle...

Hejdánek: Tohle mi tam říkali taky v sobotu. A kdo chce mít dost, ten to dost poslušně žral všechno. No ne, dobrá. Já už se teď chystám na to, abych sklídl plody. Tak se podívej, tady, abych unesl svou budoucnost, nejenom naplněnou, ale přeplněnou senilitou. Abych se snesl, abych se vydržel.

Jiný hlas: No počkej, to už jako balíš krámy?

Hejdánek: Ne, nebalím, ale připravuju se na to, musím se na to...

Jiný hlas: V sedmdesáti? To mi říkej za deset let.

Hejdánek: To není pravda. Tys měl vědět, že se člověk má na smrt připravovat dlouho. No tak zatím ještě ne na smrt, ale na senilitu.

Jiný hlas: Jo, tak žiješ vnější život, ale máš tady paní Hedvi, velké společenství...

Hejdánek: Ne, tak od ní se nemůžu tak moc nadát. Já jsem doufal, že v mém stáří mě bude vozit, a teď si nejsem jistý, jestli ji nebudu vozit já.

Jiný hlas: No, ale to už je u-moc-enos tvoje, že si prostě takhle spekulovat... to není filosofie, to je spekulace.

Hejdánek: Vždyť to je ta nepravá budoucnost, s tou se musím smířit. Já v ni taky nedoufám, já se s ní smírju.

Jiný hlas: No jo, ale to je to *conciliatio*, to je to smíření. Ty máš být bojovník, ty máš být pořád na nějaké barikádě.

Hejdánek: To ne, víš, že jsem vždycky takový spíš zalezlý někam.

Jiný hlas: Ale chceš něco dělat na barikádě jinak. Ty máš požadavky, tleskneš v té etice, a ještě to

doženeme do konce myšlenky. A tam ten druhý je pořád vy-mo-čený a pořád s tím druhým může vorat. Tys to někam úplně zametal do absurdity, tvou etiku. Já si musím taky vytvořit svoji etiku, tak někde se k tobě přikloním, někde tě velmi odmítnu a z tvých chyb právě udělám krásný *vospíl*. Mně bude 67, mám na to čtyři a půl roku. V 67 finishnu. Kolik ty máš přítelkyň? No tak ty tu budoucnost prozkoumáš, neboj se, ty máš ještě...

Hejdánek: Já bych měl další otázku.

Jiný hlas: Výborně! Já jsem se chtěl zeptat, já už jsem skoro u toho okamžiku smrti. To znamená, že smrt je sama budoucnost podle vás? Přítomnost už, když podle vás přítomnost přichází skrze budoucnost... to znamená, že ta přítomnost se nemůže dostávat, není do čeho. To znamená, že ta smrt je sama budoucnost?

Hejdánek: Ne, smrt je minulost, definitivní minulost. Pro vás. Ale budoucnost je tady nezávisle na tom, jestli je to ještě nějaká vaše budoucnost, nebo jenom budoucnost jiných.

Jiný hlas: Má člověk ve smrti budoucnost?

Hejdánek: No pochopitelně, že ano. Podívejte se, takový Platón má nějakou budoucnost v 20. století nebo v 21. století? Je jiná budoucnost Platóna v tom smyslu... no, co se myslí tím Platónem? Jestli ho lidé budou číst, jeho dílo? Platón ovšem není jen jeho dílo, nýbrž snad ještě něco jiného. Jeho dílo a jeho život a to, co dělal, co říkal, co psal a tak dále. To stejně tak museli rekonstruovat jeho současníci. I když něco nepsal tenkrát, tak oni to museli číst tak, jako my to dnes čteme. To museli také. Nebo když to říkal, tak na ně doléhaly jenom nějaké ty vlny zvukové. A také to museli rekonstruovat, aby tomu porozuměli. Čili v tom není žádný velký rozdíl. A tohle trvá. Jestli myslíte Platóna jako... že měl pihu nad levým okem nebo natržené ucho třeba ze Sicílie, tak to už je v čudu, ale to není na Platónovi důležité.

Jiný hlas: Dobře, ale rekonstruovaný Platón v současnosti není Platón, který je v minulosti. Platón žil, byl vskutku člověk. To znamená, ten se dneska tady nepohybuje.

Hejdánek: No dobře, ale to my jsme také lidé a nejsme Platóni, čili na tom není důležité, že byl...

Jiný hlas: Ne, mně jde o tu budoucnost. Jeho budoucnost. Jestli teda ten člověk ve smrti má tu budoucnost. To znamená, jestli ten Platón ve své smrti má jinou budoucnost než tu rekonstruovanou? Má jinou budoucnost?

Hejdánek: Nikdy nemá ani jinou přítomnost. Neměl jinou přítomnost. Tak proč chcete jinou? Jak by vypadala ta jiná? Jestliže platí teze, že to, nač nic nereaguje, jako by nebylo, no tak pokud na Platóna nikdo nereagoval tenkrát nebo teď, tak Platón jako by nebyl. Co chcete ještě víc? A když na někoho někdo reaguje, tak v té reakci on je rekonstruován. Lépe či hůře. To znamená, že on dodnes je ten Platón oslovující. Naproti tomu tam jistě v Athénách byla spousta lidí, kteří dneska už žádnou budoucnost nemají. To pravděpodobně skoro žádnou neměli ani tenkrát.

Jiný hlas: Mohli byste mi zopakovat tu myšlenku o tom vzkříšení, jak vykládáte vzkříšení? *Anastasis* nebo *katastasis*?

Hejdánek: Tady jsem poněkud pohoršil Hromádku, poněvadž v nějaké diskusi jsem něco řekl a pak mě vyzvali, abychom chodili k němu domů přímo, k Jerichům. A byla řeč o vzkříšení. Já jsem byl vyzván, abych do příště připravil, co říkám o vzkříšení. A řekl jsem tam, že vzkříšení je skutečnost z dějin církve, nikoliv z osobní historie Ježíšovy.

Jiný hlas: Počkej, pozvolna! Takže je to z dějin církve a nikoliv z osobní historie Ježíšovy?

Hejdánek: Já jsem to řekl a on se strašně naštvál.

Jiný hlas: Tebe musí vyvrhnout každá církev. Ještě že ses nedal na pravoslaví, i mohamedáni by tě zahnali. Ten Hromádka, vlastně to byla hlava...

Hejdánek: No nebyl rád a od té doby mě nepovažoval za perspektivního.

A po nějakém čase se mě zeptali, jestli jsem komunist. Což je na západě tohle vzkříšení.

Jiný hlas: To není na západě. On to rozložil časově od tebe. Ty mi připadáš, že nejsi zakotvený nikde s těma otázkama. Pořád to takhle poddolovááš. Jsi zakotvený nikde, nebo jsi jenom tak někde pověšenej na hřebíku nebo [nesrozumitelné]?

Takže tys tohle řekl Hromádkovi a teď...

Hejdánek: Ale to není veškerá odpověď. Počkej, počkej. Jenomže já si musím udělat poznámku. Do jisté míry provokativně jsem odmítl takovou tu nejběžnější *interpretaci*, to jest, že vzkříšení znamená, že smrtelnost člověka je *amnestována*. Že je smazána smrtelnost. Prostě smrt je smrt a s tím se nedá nic dělat.

Druhej bod. Tohle je moje stanovisko k takzvaným křesťanským *dogmatům*. Druhej bod je tento: že pokud je vzkříšení *realita*, pokud bychom to brali jako *realitu*, tak je to dost *absurdní* myšlenka potud, že co je mezi smrtí a vzkříšením? Co já mezi tím jsem? Jsou dvě možnosti. Buď je tady nějaká *kontinuita*. Starší hebrejci si to představovali tak, že je v těch kostech.

Jiný hlas: V *šéolu* někde.

Hejdánek: Cože? Jakým *šéolu*? *Šéol* není *kontinuita*. Kontinuita v těch kostech. Viděl jsem údolí plné suchých kostí. *Ezechiel*. A pak se začaly oblékat šlachami a masem a byli z toho zase lidi.

Takže prostě jestli bude někdo vzkříšenej, kterému se bude eventuálně říkat Ladislav Hejdánek, tak co je mně do toho? Když to nebudu já, já jsem zemřel. A pokud to budu já, tak jaká je *kontinuita* mezi tím, než jsem zemřel, a potom, když jsem byl vzkříšen? Jaká je *kontinuita*? To znamená, že tam něco ze mě nezemře. Je to tak nebo jak? [nesrozumitelné], jak říkali někteří. Ovšem mně se zdá, že to je *absurdita*. To znamená *relativizace* smrti. A každá *relativizace* smrti mně smrdí strachem a nepřipraveností. Nevím, proč by tady mělo něco zůstat, co neumře a co se potom oblékne zase do nějakých těch životních funkcí. To je *absurdita*. Kosti? Jak můžou kosti zajišťovat mou *imunitu*? Všecky kosti můžou být jiný a můžu to být já.

Jinými slovy, jak se potom liší vzkříšení od *znovuzrození*? Nebo od stvoření, můžeme říct. Jak se liší? Je tady vůle stvořit podruhé něco, co mně nějak zaniklo. Tak to stvořím podruhé. A já, stvořitel, se rozhodnu, že tomu budu říkat stejně. To je jako když mně umře pes. Opatřím si co možná podobného jiného a budu mu říkat stejně. Jako některý kapitalistický paničky každý služce říkaly Mařka. Nebudu si přece zvykat na nějaký nový jméno. No tak jestliže stvořitel si nebude zvykat na nějaký nový jméno, prostě stvořím nějakýho novýho šášulu a budu mu říkat mým jménem, aby si nemusel zvykat. Jaký je v tom rozdíl? Mně to připadá všechno, že to jsou nedržitelné *absurdní koncepty*, který dovedu historicky vyložit, ale jinak co to...

Jiný hlas: Počkej, ale musím tě napadnout. Vždyť jsi před chvílí používal *Jóba*. Víím, že můj obhájce žije a že se nad tím prachem postaví. Jak to, že u *Jóba* tohle používáš, proč se nepostaví nad tím prachem L. H. Hejdánka?

Hejdánek: Postaví, postaví. Jistě. No a co? To je veškerá má naděje, že on živ jest.

Jiný hlas: A že ty živ taky jsi.

Hejdánek: Ne, já jsem prach. A dokud nejsem prach úplnej, tak té naděje... Ten prach už žádnou naději nemá. Tady má naději, že až ze mě bude prach, tak můj vykupitel se nade mnou postaví. To je ta naděje. A ten si stvoří nějakýho novýho šášulu.

Jiný hlas: Ne, ten udělá plného L. H. v plné slávě, s plnými těmi...

Hejdánek: To bude aleovej! Promiň, to bude podvod, to bude *plagiát*!

Jiný hlas: Ale bude tady, jestli tady budeš osmdesát let strašit na zeměkouli a pak budeš ten pětatřicátník trochu vymustrovanej, tak to nebude žádněj *plagiát*, ba to bude výdej, počet ze svého správcovství, český filosofe Hejdánku. A ty tam právě předvedeš všechny ty [nesrozumitelné] i ty propadené...

Hejdánek: Dobře, Tomáši, neříkej to, já to znám. Všecky tyhle povídky... ale tam je něco podstatnýho, ale jinýho než tahle blbost. Ty se ptáš na blbosti.

Jiný hlas: Já se chci zeptat jenom na jednu věc, když jste hovořil o vzkříšení v souvislosti, když jste jednou tady improvizoval na té přednášce u toho Havla.

Hejdánek: Já už nevím, co to bylo za improvizaci. O *identitě*?

Jiný hlas: No, a právě to jsem měl v té... už si to přesně nepamatuju v souvislosti, a já jsem si myslel, že to nevidíte pouze negativně, ale že na to nově nebo jinak interpretujete.

Hejdánek: Jistěže ještě jinak to interpretuju, ale to je zas v jinech souvislostech. Já dneska jsem smrtelnej Hejdánek a nemám úmysl, ale vždycky smrtelnej...

Jiný hlas: Mně se zdálo, že se tam trochu osvětlily některé ty otázky.

Hejdánek: A ty útočíš na nejvyšší bod filosofie, ten ještě není zpracovanej u L. H. Ty chceš zastavit moc, ty bys to rozřešil, tak už nikam nechod'. Mackovci už to všechno odhlasovali. To byl konec s tím. Nemůžeš všechno vydolovat. Dneska je mistr nepřístupný na tohleto.

Jiný hlas: Mně spíš připadá, že ty vaše argumenty proti tomu jsou spíš takovej životní pocit, že jako...

Hejdánek: Ne, to je jenom logika, ta prostě tam není žádná logika. Já ukazuju na chyby, že to nejsou pocity. Pokud by šlo o moje pocity, já jsem vychovanej křesťansky, takže já ty pocity mám poměrně učesaný a dá mi to hroznou práci, abych je rozcuchal. Ale prostě reflexe ukazuje, že to je neudržitelný.

Jinak je samozřejmě to pěkný.

Jiný hlas: Jenže co se zreflektovat nedá, jak víte?

Hejdánek: Jaktože ne? Když o čemkoliv řeknete, tak může být použito proti vám. A to je reflexe.

Jiný hlas: Vy teda říkáte, že... počkejte, teď mám v hlavě... že buď vy jste teda... vy byste jako vlastně *de facto* neumřel, aby tam nebyla žádná kontinuita, ale jako vždyť tou smrtí se může nazývat něco... jako my pod tím pojmem smrti si můžeme myslet něco jinýho, než co ta smrt je. Vy si třeba můžete myslet, že smrt je něco... představujete si pod tím pojmem něco a nemusíte si to představovat správně. Jak víte, že smrt je to, co vy si představujete?

Hejdánek: No, tohleto můžete říct kdykoli jakomukoli.

Jiný hlas: No právě.

Hejdánek: No tak a k čemu to je dobrý, takovýhle otázky? Řekněte konkrétně co? Tak jak vy si to teda představujete?

Jiný hlas: Tak já si to představuju...

Hejdánek: No tak o tom nemůžete pak mluvit.

Jiný hlas: Počkej, to my máme křesťanskou debatu, proto se ptám.

Hejdánek: No k čemu, když nevíte, o čem? Jak to je tedy?

Jiný hlas: S čím?

Hejdánek: Se smrtí.

Jiný hlas: A co to je smrt?

Hejdánek: No to já nevím.

Jiný hlas: Tak jak je to s čím teda?

Hejdánek: Co chcete teda vědět?

Jiný hlas: Tak klinickou smrt znám, s tou bojujím.

Hejdánek: No teď nevím, na co se mě ptáte. Tak buď víte, co to je smrt a chcete o ní vědět víc, anebo o ní nevíte nic. No a pak na co se ptáte? Na slovo?

Jiný hlas: No, na to, co to slovo znamená.

Hejdánek: No to... co označuje?

Jiný hlas: Slovo smrt.

Hejdánek: Tak se koukněte do slovníku. To nejde prostě. Vy o tom něco buď víte, nebo nevíte. Když nevíte, nemáte možnost se na to ptát. A když teda něco o tom víte, tak mi to musíte říct. Co o tom víte? A třeba jste si nejistej a musíte říct, a nemůžete mně říkat, že třeba je smrt něco jinýho, než já říkám. To promiňte, to můžete říkat každému za jakéjkoliv okolností. To je naprostej *nonsens*, to je blábol.

Jiný hlas: Hele, kolego, víš, co platí? To jsem se tuhle k svému úžasu dozvěděl, že když chci kvalifikovanou odpověď, musím se kvalifikovaně ptát. Tudíž že bych to měl mít tu smrt nějak jako prostudovanou, už nějaký model tady v hrsti a pak můžu atakovat druhýho a nabídnout mu ten svůj model, předvést mu tedy, jaký je můj proces umírání, už jako mít něco vybudovanýho.

No jo, když ten model nemáš, tak pak jseš nekvalifikovanej a pak můžeš jenom atakovat to, co on ti připravil a řeknou: „Tak hele, tak já se ti ptám, a teď jestli to bereš, nebereš, jenom mi to řekni.“ Ale

nemáš to prostě promakaný. A když někam jdu, tak mám mít už něco, člověče, jako přece se do něčeho pustit a mít ty zoufalý otěže, ale neopíráš se ničím.

Jiný hlas: Já jsem přece neoponoval, to je omyl.

Hejdánek: No ne, vy jste řekl, že třeba já si myslím, že smrt je něco, a ono je to zatím něco jiného.

Jiný hlas: Já jsem vás vůbec nenapadl.

Hejdánek: A to když se vám řekne: „Co si myslíte, že je kráva?“ a vy řeknete, že to je zvíře takový a takový a tak dál podle učebnice, a já řeknu: „Ale co když je kráva něco úplně jiného, než vy si myslíte?“ Tak jakej to má smysl? Když jste mi sám nenabídl, co já držím, co jako držím a buď to rozbourám s tím...

Jiný hlas: No, co máš dělat, když nemáš vlastně jako co, nemáš žádnou svou koncepci? Jak se tedy nemáš ptát?

Hejdánek: No dobře, ale aby ses něco dozvěděl, musím zrušit, co držím u sebe. Já musím nějakou pozici mít a z té pozice vycházet, a ten druhý ji buď nahlodá, nebo já neustoupím z ní a zatnu se, prokážu, že to je tak. Ale musím já držet, musím já... Kromě toho nejde o to... Vy nemusíte mít vlastní pojetí, ale stačí, když prostě držíte nějaký pojetí a na něm ukážete, že je neudržitelné. To dělám já.

Jiný hlas: Já vůbec ne... já vás jako ani vás nezpochybňuju nebo tak. Já se prostě... Vy jste něco říkal, já jsem chtěl jako nahlédnout hlouběji do toho, že mi to připadalo jako... jako že tomu nerozumím, fakt, no, tak jako ani vás nenapadám, ani vám to nezpochybňuju.

Hejdánek: Ale mně můžete napadat. Tohle právě nebylo napadení. Já vám vytýkám, že jste mě nenapadl, nýbrž že jste řekl floskuli, kterou můžete použít na kohokoliv. Já chci, abyste napadl mě, a ne kohokoliv. O to mně jde. Vy jste neřekl nic fakticky. Vy jste jenom řekl: „A není to náhodou chyba, co vy říkáte?“ No, to můžete říct každému kdykoli a nemusíte ho ani poslouchat, co vám řekne. O to jde. No tak, tak nesouhlasíte, to můžete taky nesouhlasit, to můžete říkat taky komukoli. Musíte tady předvedte, jak nesouhlasíte. Anebo co držíš jako... jako když mluvíš o smrti, tak jak se ty k té smrti vztahuješ, nebo jestli jsi viděl umírat dítě a tak dál.

Jiný hlas: Počkej, tohle ho nutíš k něčemu, co nechtěl dělat. On chtěl zpochybnit něco, teď říká, že ne, ale...

Já vím, co on chtěl ukázat. On viděl u tebe tohle, jak jsi teď předvedl, tak to já bych řekl, že to je prostě takové nefilosofické nebo takové upadlé... upadlé vysvětlení, interpretace smrti, což já jako křesťan tady bych teď nabídl, vyilustrovanou...

Hejdánek: Nemáš pravdu! Nechtěl. On tady citoval, co říkám, a to citoval přesně. Buď, že neumřu docela, takže trochu zůstanu živ, a pak z toho je možnost zas něco jako ještě pak vypěstovat. To je biologické pohled v podstatě, kterej já jsem do toho vsunul. Anebo když umřu, no tak potom vzkříšení znamená, že to je ale něco jiného, a ne já. A proti tomuhle řekl námitku: „No, ale co když já?“ a tak dále. „Co když je to omyl?“ Což nepřijímám, poněvadž... ale kde je ten omyl? Kde je tedy? To se musí ukázat. To se může říct kdykoli. On možná je v tom omyl, jenže to musíte právě ukázat, musíte se snažit. Že to nejde říct jenom: „Co když?“ Tohleto mně šly dětičky všelijaký v náboženství, teda v bezbohu, mně šly na nervy, poněvadž já odedávna jsem do všeho šťoural a oni mi říkali, furt mě znova a znova citovali z *Bible*, že jiná jsou myšlení Hospodinova než myšlení lidská, a abych se tolik nesprechtával. No, to mě vždycky mohlo přivést k šoku, poněvadž oni se naučili tuhle frázi a na každého ji takhle pustí. Prosím tě, dotkli jsme se tedy tady té problematiky smrti. Zaslechli jsme my dva spolu asi před týdnem, jaké to je, když před popravou přicházejí lidi na půl hodiny se bavit s odsouzcencem k smrti, vykládal Machovec. Jak jezdil po Evropě, tak se setkával s takovými těmito lidmi, s faráři, filosofy a tak dále, kteří se ocitli v těchletěch [nesrozumitelné] smrti a mluvili. A říkal: jsou dvě základní koncepce. Farář přijde, řekne mu nějaké ještě dogmatické výrazy, buď tedy o křtu, nebo odpuštění hříchů a tak dále, a popravenec blaženě umírá. A nebo vstoupí tam člověk, vůbec žádný nic netematizuje, jenom si mluví o čemkoli a o ničem, a ten člověk, aby poznal, ten, který jde na tu popravu, že tenhle člověk se s ním solidarizuje. Tak to vykládal. Takže je několik takovýchhle koncepcí, co on zjistil, když se s těmito lidmi setkával, jak mluvit s lidmi, kteří jsou těsně před smrtí. A co je účinné pro toho člověka, kterej na to popraviště, nebo kterej tedy jde do té smrti třeba...

Jiný hlas: ať rakoviny nebo jakkoliv. Tak se tě ptám: jakou ty filosofickou, myslím tu podstatnou učení smrti, jak ty bys obhajoval tvář v tvář, kdyby nešlo o tvou smrt, a teď bys měl být právě asistentem u té smrti toho druhého? Co bys mu říkal? *Vanitas vanitatum*, nebo co bys mu říkal?

Hejdánek: Nevýžaduješ si nezbytně, aby to bylo u popravy, před popravou.

Jiný hlas: Ne, ne. Tohle totiž může být... Tohle on právě říkal, že to bylo půl hodiny před smrtí třeba.

Hejdánek: Já si myslím teda, že to je základní lidská situace. Že když někdo umírá, tak s ním má to umírání prožívat jeho blízký. Že nemá umírat sám.

To je taky důvod, proč k těm popravcům se chodí. Protože to je šílená věc někoho nechat umírat samotného. I když něco provedl a je za to popravovaněj. Navíc ještě může být popravovaněj a nic neprovedl. Ale to je toto spíš.

Jiný hlas: Ano. Víte, mně tady zaráží jedna věc. Mě to zaráží, jak to říct. Nejsou vlastně ve výhodě tihle odsouzení? Protože co stovek lidí umírá v nemocnici?

Hejdánek: No jistě. To je právě... to je taky lidská vlastnost, že spousta lidí, kteří jsou ochotní chodit k odsouzeným, ale nenapadne je chodit k umírajícím obyčejným lidem, kteří odsouzení nebyli.

Jiný hlas: Dobře. Na to zase Václav Malý uváděl, že čtyři lidi v nemocnici, k nimž chodil navštěvovat, umírali mu v náručí a teď jestli je měl zpovídat, nebo nezpovídat a tak dále. Říkal: nic jsem nepindal, jsem tady s vámi, vím, že to umírání je těžký, nebo tak něco tam předváděl. Takovej model, kdy prostě ten dotyk psychologické právě s tím umírajícím v tom špitále, v tom neosobním prostředí jako chtěl modelovat nad to, že v tý právě... jak on to říkal? Ne solidarita, ale jinak to říkal. Že právě ten umírající prostě se zklidnil a že skutečně pociťoval v tom druhém – ne „plačte s plačícími, radujte se s radujícími“, ale že ten dotyčný mu říkal: ono je to opravdu těžký, to umírání, ale já jsem tady s vámi, já vím, že to pro mě taky bude jistě v určitou hodinu. Tak že to nějak tak modeloval a tam se vystavoval, jak on to dělá v těch špitálech, když chodil právě k těmhle umírajícím.

Takže to jsme nemluvili jenom... Machovec právě říkal, setkával se s těma, co chodili na ty popravy. Ale ten Malý, ten farář, mluvil o těch špitálech. Takže víru a dogmatiku a zpovědi a podobně naprosto obhajoval, že jsou neúčinný a že to jsou jenom takový ty blažený pocity, ale hlavně to sdílení s tím druhým v tom procesu. Tak prosím tě, ty říkáš, že je to velmi důležitý moment s těma lidma bejt, jo?

Hejdánek: No, no. To je prostě... naše společnost je barbarská tím, že se zbavuje těžce nemocných a nechává je umírat v nemocnicích a tak dále. A když se někde něco stane, tak na jedné straně jsou zvědavci, kteří se kolem toho, a ti druzí raději jdou pryč a tak dále. Ale prostě je to takové... My jsme nepřijali nebo ztratili jsme tu schopnost, která byla dřív běžná, že jsme integrovali smrt do života. Že prostě to patří, je to kus života a nejenom kus života toho, kdo umírá, nýbrž je to kus života taky těch druhých, kteří jsou spolu s tím, kdo umírá, a tak podobně. Tedy socializovat smrt, zhruba řečeno. To je nezbytná věc.

A jak se to dělá, to je jiná. Já bych ani nebyl proti těm zpovědím třeba, když jsou zvykem, i když sám bych ji odmítl jako správný protestant, ale neodmítám to, protože to je taky socializace určitá. A koneckonců jde o to socializovat to tak, jak je to přijatelné nebo jak to očekává ten umírající. Čili když umírající očekává... Jo, vnučovat mu zpověď, vnučovat mu nějaké obrácení na posledním tažení, jak se třeba u Voltaira pokoušeli nebo tak, no to je absurdita. Ale když někdo je celoživotně vychován určitým způsobem a umíral by v úzkostech, že se ještě nestačil vyzpovídat a přijmout svátost umírajících, no tak samozřejmě se mu to má poskytnout. To je ta nezbytná socializace.

Mně se zdá, že to patří k věci, stejně tak jako je třeba být s malým dítětem od samého začátku a solidarizovat se s ním natolik, že teda vezmu na sebe všelijaké povinnosti, poněvadž to dítě není schopné to na sebe vzít, a prostě nevykašlat se na něj, no tak stejně tak беру na sebe různé závazky vůči člověku, který už nic nemůže, který už je před koncem a je mu těžko, je sám. Jsou lidi, kteří zase chtějí být sami, tak se jim to nemá zase rušit. Sloni odcházejí, umírající sloni odcházejí do samoty, nikoliv na ty takzvané hřbitovy slonů. Nepochybně jsou lidi, kteří taky radši...

Já třeba, pokud jde o mého otce, tak to byla taková zvláštní věc. Ten se vlastně ve chvíli, kdy jsem ho

odvážel do nemocnice, tak se plně soustředil na to: tak tohle je konec. A pak jako už mu bylo tak trošku obtížné vůbec odpovídat a vůbec se s někým bavit. Přišla za ním sestra, která přijela... tak on ještě jako... tak jo. To nebyl úpadek vědomí, ne, on se plně soustředil na své umírání. A dokonce teda tam se zachovali strašně v nemocnici, že se o něj vůbec... uložili ho naposled a pak mu nedali ani napít. Takže já když tam potom za dvě hodiny přišel nebo za tři, tak jsem zjistil, že mu nedali, tak jsem ještě sehnal zas něco napít. *Nota bene* teda nejenom ani obsluha, ale ani spolupacienti. Takže on tam měl neotevřenou flašku, kterou mu tam postavili, tak jsem mu ji otevřel, dal jsem mu napít. Ale on byl tak soustředěný, že mu to bylo... A byl při sobě, byl zcela při sobě, poznal, když tam přišla ta sestra a tak dále, ale prostě bylo vidět, že trochu ho tím narušujeme, narušujeme mu soustředění. No tak to se taky musí respektovat. On prostě na tom nějak nevisel, na té socializaci.

Jiný hlas: Ale ty jsi měl toho otce tak prozkoumanýho, že tohle když vypovídáš, tak myslíš, že tedy je to pravé? Nebo že směřuješ k tomu, že tam...

Hejdánek: No pravé... Prostě takhle to bylo.

Jiný hlas: Takže to bylo. Dobře.

Hejdánek: Úplně jinak to bylo u matky. Ta byla takřka... ta byla pod morfiem a vědomí upadlo, chvílemi usínala, než se probudila, tak mě chtěla prostě přichytit, držet a držet.

Jiný hlas: To mám takové taky zkušenosti.

Hejdánek: Čili je to různý, nedá se to generalizovat, ale zásadně je barbarství generalizovat tím směrem, že lidi, kteří jsou na odpis, tak se dají někam stranou a ať si to tam vyřídí.

Jiný hlas: Vždyť jsou tak neosobní a tak nehumánní tyhle ty socialistický špitály, o tom vím, o nemocnicích...

Jiný hlas: Tak přátelé, kdo to zavrtá až do týhle *eschatologie*? No samozřejmě ty, jak to bude s křížením a ta smrt a tak. My tady máme šedesátníka, mně je přes pětapadesát, támhle je první *famulus*, kolik ti je, 45, vid'? To by už byl taky 45, český paklíček. Tak a vy jste tedy juniorštější proti nám, ale nicméně máme před sebou ještě dálavy, pozemské dálavy.

Hejdánek: A zejména budoucnost, rozsáhlou budoucnost, která není jenom naše.

Jiný hlas: Ano, jistě, jistě.

Hejdánek: No a tím pádem se nemusíme nad takovými detaily zamýšlet, kolik je komu let. Mně to připadá už trochu jako...

Jiný hlas: Tak pij, jak to že jsi přestal pít? Ty taky jsi přestal pít? Ty čtyřicátníku. Musíme ještě tuhle dojížděčku ještě si hodit.

No bude, bude jedenáctá večer, tak jistě, za chvíli, za chvíli. Počkejte, no tak, ale vstávej jako barbar.